

**แนวทางการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน
กรณีศึกษา ชุมชนมะขามเตี้ย อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี**

Guidelines for promoting community strength

: A case study of Makham Tia Community, Mueang District, Surat Thani Province

จिरนันท์ แสงสุวรรณ , ชันญชิดา ทิพย์ญาณ , และเพ็ญภา สวนทอง

Jiranant Saengsuwan , Chananchida Thipyann , And Pennapha Suanthong

1 สาขาการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี

โทร 064-2940825 อีเมล jiransansaengsuwan@gmail.com

2 สาขาการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบริบทของชุมชนและปัญหาอุปสรรคต่อการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน 2) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน และ 3) เสนอแนวทางการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนมะขามเตี้ย อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 30 คน ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลและสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล 6 คน ผู้ใหญ่บ้าน 4 คน ตัวแทนองค์กรในชุมชน 10 คน ประชาชน 4 คน นักวิชาการ 3 คน และภาคีเครือข่าย 3 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความและพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ชุมชนมะขามเตี้ย เป็นชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท และชุมชนพหุวัฒนธรรม เศรษฐกิจอยู่ในสภาวะตกต่ำ สมาชิกส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ในบริบทด้านความเข้มแข็งมีภาคีเครือข่ายมากมายตั้งอยู่ในพื้นที่ ซึ่งชุมชนมีความพยายามในการยกระดับคุณภาพชีวิตของสมาชิกในทุกมิติ สิ่งที่เป็นปัญหาอุปสรรคต่อการส่งเสริมความเข้มแข็ง โดยหลักคืองบประมาณที่ไม่เพียงพอต่อการดำเนินการต่าง ๆ ในชุมชน 2) ปัจจัยที่มีผลต่อการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนมะขามเตี้ย เรียงลำดับ ดังนี้ 1) ผู้นำ 2) ภาคีเครือข่าย 3) การพึ่งพาตนเองของชุมชน 4) การจัดการตนเองของชุมชน 5) การมีส่วนร่วม 6) สังคม 7) ทุน และ 8) ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามลำดับ และ 3) แนวทางการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนมะขามเตี้ย อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี ชุมชนมีแนวทางการส่งเสริมความเข้มแข็งภายใต้แนวคิด “มะขามเตี้ยแห่งความสุข” โดยการทำงานร่วมกันของทุกภาคส่วนและอาศัยหลักการเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งมุ่งพัฒนา 4 ด้าน ได้แก่ (1) ส่งเสริมด้านอาชีพและรายได้ (2) การจัดการสิ่งแวดล้อม ชุมชนปลอดภัย (3) ส่งเสริมการสร้างพื้นที่กลางในชุมชน และ (4) การส่งเสริมด้านสุขภาพร่างกายและจิตใจ เพื่อให้ชุมชนได้แสดงออกถึงศักยภาพของตนเอง และสามารถจัดการตนเองได้ในทุกมิติอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ : ชุมชนเข้มแข็ง ผู้นำชุมชน การมีส่วนร่วม

Abstract

This research aims to 1) study the community context and the problems and obstacles to promoting community strength, 2) study the factors affecting community strength, and 3) propose guidelines for promoting the strength of Makham Tia community, Mueang Surat Thani District, Surat Thani Province. It is a qualitative research. Data were collected through in-depth interviews with 30 key informants, including the Subdistrict Administrative Organization Chief and Subdistrict Administrative Organization members (6 people), 4 village headmen, 10 representatives of community organizations, 4 members of the public, 3 academics, and 3 network partners. Data were analyzed by way of interpretation and description.

The research results found that 1) Makham Tia community is a semi-urban, semi-rural community and a multicultural community that currently faces an economic slump. Most members work in agriculture. In terms of strength, there are many networks in the area. The community is trying to improve the quality of life of its members in all dimensions. The main obstacle to promoting strength is the insufficient budget for various operations in the community. 2) Factors affecting the promotion of strength of Makham Tia community are ranked as follows: 1) Leaders 2) Network partners 3) Community self-reliance 4) Community self-management 5) Participation 6) Society 7) Capital and 8) Natural resources and environment, respectively. 3) With regard to the guidelines for promoting strength of Makham Tia community, Mueang Surat Thani District, Surat Thani Province, the community has guidelines for promoting strength based on the concept of “Makham Tia of Happiness.” This involves all sectors working together, guided by the principle of collaborative learning, which aims to develop 4 areas: (1) Promoting careers and income, (2) Environmental management, a community free of waste, (3) Promoting the creation of a common area in the community, and (4) Promoting physical and mental health so that the community can express their potential. and can manage themselves in all dimensions sustainably

Keywords: Strong communities, Community leaders, Participation

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภายใต้บริบทสังคมไทยที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของประชาชน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม ทำให้ประชาชนต้องปรับตัวให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ซึ่งการปรับตัวนั้นย่อมมีความแตกต่างกันไปตามแต่ละบริบทของพื้นที่นั้นๆ การสร้างความเข้มแข็งเพื่อพร้อมรองรับต่อสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 หรือที่เรียกว่ารัฐธรรมนูญฉบับประชาชน มาตรา 76 ได้กำหนดให้รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบาย การตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง รวมทั้งการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ รวมทั้งมาตรา 78 รัฐต้องกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นพึ่งตนเอง และตัดสินใจ ในกิจการของท้องถิ่นได้เอง พัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นและระบบสาธารณูปโภค และสาธารณูปการ ตลอดทั้งโครงสร้างพื้นฐานในท้องถิ่นให้ทั่วถึงและเท่าเทียมกันทั่วประเทศ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540, 2540: 15 - 17) ตลอดจนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 78 ได้กำหนดให้รัฐพึงส่งเสริมให้ประชาชน และชุมชน มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ ทรงเป็นประมุข และมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศด้านต่างๆ การจัดทำบริการสาธารณะ ทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ การต่อต้านการทุจริต และประพฤติมิชอบ รวมตลอดทั้งการตัดสินใจทางการเมือง และการอื่นใดบรรดาที่อาจมีผลกระทบต่อประชาชน หรือชุมชน (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560, 2560: 20) นอกจากนี้ ตามแนวทางการพัฒนาประเทศไทยด้วยยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580) มีเป้าหมาย คือ ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ได้มุ่งเน้นถึงการสร้างโอกาสและความเสมอภาค ทางด้านสังคม ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และชุมชนท้องถิ่นที่เป็นกลไกสำคัญในระดับพื้นที่ โดยสนับสนุนให้ชุมชนมีความสามารถในการจัดการตนเอง และการพึ่งพาตนเองของชุมชน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) รวมถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 – 2570) ที่นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลัก ในการขับเคลื่อนและวางแผนพัฒนาประเทศ โดยภาครัฐได้มีการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการพัฒนา ชุมชนท้องถิ่นมาอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566) จนกระทั่งปัจจุบันปี พ.ศ. 2567 กรมการพัฒนาชุมชน สังกัดกระทรวงมหาดไทย ได้จัดทำแผนปฏิบัติ ราชการ ประจำปี 2567 โดยมุ่งเน้น 4 เรื่อง ได้แก่ 1. การเสริมความเข้มแข็งของชุมชนให้สามารถ บริหารจัดการและพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน เป็นการยกระดับศักยภาพของชุมชนในการบริหารจัดการ และพัฒนาตนเองสู่ความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน 2. การส่งเสริมและยกระดับเศรษฐกิจฐานรากให้มั่นคง เพื่อให้ประชาชนในชุมชนมีอาชีพ มีรายได้ และมีคุณภาพชีวิตที่ดี 3. การสร้างความร่วมมือ และส่งเสริมบทบาทเครือข่ายการพัฒนาชุมชนทั้งในและต่างประเทศ เพื่อขับเคลื่อนชุมชนสู่ความเข้มแข็ง และเกิดความเชื่อมโยงความร่วมมือทั้งในและต่างประเทศ และ 4. การพัฒนาองค์กรให้ทันสมัย

มีสมรรถนะสูง มีธรรมาภิบาล บุคลากรมีอุดมการณ์และเชี่ยวชาญในงานพัฒนาชุมชน (กรมการพัฒนาชุมชน, 2566: 29 – 46)

ในท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงที่มุ่งให้ประเทศไทยก้าวไปสู่ประเทศอุตสาหกรรมที่มุ่งให้ความสำคัญกับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ กระแสด้านการพัฒนาต่างๆ เหล่านี้ ส่งผลให้ความสำคัญของชุมชนลดน้อยลง ชุมชนส่วนใหญ่ของประเทศตกอยู่ในสภาวะอ่อนแอ ขาดความมั่นคงทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ซึ่งในหลายครั้งที่ประเทศประสบปัญหา อาทิเช่น วิกฤติการณ์ต้มยำกุ้ง ในปี พ.ศ. 2540 เป็นวิกฤติทางด้านเศรษฐกิจของประเทศไทยที่ได้ส่งผลกระทบต่อชุมชน โดยวิกฤติการณ์ในครั้งนั้นทำให้ชุมชนชนบทต่างต้องปรับตัวเพื่อรองรับต่อความเปลี่ยนแปลง บางชุมชนอาจเกิดการรวมกลุ่มเพื่อปกป้องทรัพยากรของชุมชนตนเอง และมีการสร้างกระบวนการบางอย่างเพื่อให้ตอบสนองต่อสถานการณ์ต่างๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรม และวิกฤติการณ์ใหญ่ที่เป็นผลมาจากการระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ในปี 2563 ที่ส่งผลกระทบในวงกว้าง ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนรูปแบบการใช้ชีวิตวิถีใหม่ หรือ new normal ที่เน้นการเว้นระยะห่างทางสังคม มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาเป็นสื่อกลางในการดำเนินชีวิต ไม่ว่าจะเป็นการเข้าถึงสิ่งของอุปโภคบริโภค การเข้าถึงบริการของภาครัฐ การรับข้อมูลข่าวสาร การรับการรักษา โดยวิกฤติการณ์ต่างๆ เหล่านี้ส่งผลให้ชุมชนหลายแห่งได้กลายเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็ง สามารถดำรงชีวิตได้ ปรับตัวต่อทุกสถานการณ์ได้ดี แต่ในขณะเดียวกันชุมชนชนบทอีกหลายแห่งต้องเผชิญกับปัญหาต่างๆ ที่ไม่อาจรับมือได้ เป็นต้น ซึ่งการที่จะพัฒนาประเทศให้ก้าวไปข้างหน้าและเกิดผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาตินั้นจะต้องให้ความสำคัญตั้งแต่การพัฒนาชุมชนที่เป็นฐานรากของสังคมเพื่อให้ชุมชนกลายเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง โดยคำว่า “ชุมชนเข้มแข็ง” นั้น คือ ชุมชนที่ต้องการจะพัฒนาชุมชนตนเองเพื่อแสดงถึงศักยภาพของคนในชุมชนที่สามารถบริหารจัดการแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ด้วยตนเอง โดยประชาชนมีความสมัครสมานสามัคคีกัน มีส่วนร่วมในการจัดการชุมชนของตน สมาชิกในชุมชนพึ่งพาตนเองได้ ประชาชนในชุมชนให้ความร่วมมือในการทำงานระหว่างชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สมาชิกในชุมชนมีจิตอาสาเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น โดยสมาชิกในชุมชนรู้สึกตระหนักในเอกลักษณ์ของชุมชนและรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของชุมชนร่วมกัน สิ่งเหล่านี้ล้วนมีความสำคัญอย่างมาก เพราะหากชุมชนได้รับการพัฒนาอย่างทั่วถึง เมื่อทุกชุมชนมีความเข้มแข็งก็จะนำไปสู่การพัฒนาสังคมและประเทศชาติ ตามลำดับต่อไปในอนาคต ในขณะเดียวกันบางพื้นที่ยังขาดการสนับสนุนจากภาครัฐทั้งในส่วนของเงินทุน บุคลากรที่จะมาให้คำแนะนำ ให้ความรู้ หรือฝึกอบรมให้แก่สมาชิกในชุมชน จึงต้องอาศัยเจ้าหน้าที่รัฐหรือองค์กรพัฒนาเอกชนมาจัดการแก้ไขปัญหาในชุมชน เนื่องจากสมาชิกของชุมชนยังขาดความรู้ความสามารถในการจัดการชุมชน จำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากภาครัฐ และองค์กรพัฒนาเอกชน เมื่อชุมชนขาดความเข้มแข็งก็จะทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมา อาทิเช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาครอบครัว ปัญหาคนเร่ร่อน ปัญหาคนยากไร้ ปัญหาว่างงาน ปัญหายากจน ปัญหาหนี้สิน นอกระบบ ปัญหาผู้นำชุมชนคอร์รัปชั่น ปัญหามลภาวะเป็นพิษ ปัญหาขยะมูลฝอย การขาดกระบวนการวางแผน

ของชุมชน และขาดการมีส่วนร่วมระหว่างชุมชนกับท้องถิ่น ซึ่งปัญหาต่างๆ เหล่านี้หากไม่มีการแก้ไขอย่างจริงจัง หรือขาดแนวทางส่งเสริมให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง ชุมชนก็จะไม่สามารถสะท้อนปัญหาที่แท้จริงออกมาได้อย่างชัดเจนและการแก้ไขปัญหาที่ทำได้แค่บางเรื่องบางประเด็นไม่มีการบูรณาการแก้ไขปัญหาในระยะยาวทำให้การแก้ไขปัญหาไม่ได้เชื่อมโยงสู่แนวคิดในการที่จะแก้ไขปัญหาได้อย่างแท้จริง (รพีภัทร์ สุขสมเกษม, 2559)

จังหวัดสุราษฎร์ธานีนับเป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ใหญ่สุดในภาคใต้และใหญ่เป็นอันดับ 6 ของประเทศไทย เป็นเมืองที่มีประวัติศาสตร์และโบราณคดีเก่าแก่ยาวนาน มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีความหลากหลาย ทั้งทางทะเล แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทอุทยานแห่งชาติ และสถานที่ท่องเที่ยวเชิงศาสนาอีกหลายแห่ง โดยองค์การบริหารส่วนตำบลมะขามเตี้ย อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของอำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ระยะทางห่างจากตัวอำเภอ ประมาณ 10 กิโลเมตร พื้นที่ทั้งหมดอยู่เขตขานเมือง มีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติสภาพัฒนาการปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2537 (และที่แก้ไขเพิ่มเติมจนถึงฉบับที่ 5 พ.ศ. 2546) และตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ที่กำหนดให้องค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง โดยชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลมะขามเตี้ย มีทั้งสิ้น 4 หมู่บ้าน ประกอบด้วย หมู่ที่ 5 บ้านท่าเพชร หมู่ที่ 6 บ้านบางใหญ่ หมู่ที่ 7 บ้านท่าสน และหมู่ที่ 8 บ้านทรายทอง (องค์การบริหารส่วนตำบลมะขามเตี้ย, 2564) ซึ่งชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลมะขามเตี้ยนั้นเป็นชุมชนที่สะท้อนถึงความเป็นชุมชนเข้มแข็งได้เป็นอย่างดี มีการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต การส่งเสริมการใช้สมุนไพรในครัวเรือนเพื่อยกระดับอาชีพ การบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาคีเครือข่ายต่างๆ ในการดำเนินกิจกรรม/โครงการภายในชุมชน โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ทรัพยากร และองค์กร ซึ่งเป็นปัจจัยเกื้อหนุนให้การดำเนินกิจกรรม/โครงการต่างๆ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ชุมชนมะขามเตี้ย เป็นชุมชนที่ให้ความสำคัญในเรื่องการพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตของสมาชิกในชุมชนในหลากหลายมิติโดยผ่านกิจกรรม/โครงการต่างๆ ที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน โดยชุมชนมะขามเตี้ยเป็นชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท ภายในพื้นที่ของชุมชนมีหน่วยงานมากมายทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน รวมถึงเป็นชุมชนที่มีความเป็นพหุวัฒนธรรมอีกด้วย

จากข้อมูลข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจทำการศึกษา เรื่อง แนวทางการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนมะขามเตี้ย อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อสร้างความเข้าใจในรูปแบบการดำเนินงานและแนวทางในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนมะขามเตี้ย อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี เนื่องจากชุมชน คือ ฐานรากของระบอบประชาธิปไตยและเป็นฐานรากของระบอบการปกครองของไทยที่จะเชื่อมระหว่างรัฐ ชุมชน ประชาชน และเพื่อให้เห็นภาพการทำงานแบบบูรณาการจากภาคีเครือข่ายหลายภาคส่วนว่ามีมากน้อยเพียงใด รวมถึงจะมีการดำเนินกิจกรรมที่มุ่งยกระดับคุณภาพ

ชีวิตให้กับคนในชุมชนในรูปแบบใด ฯลฯ ซึ่งการศึกษาวิจัยในครั้งนี้จะเกิดเป็นองค์ความรู้ที่สามารถนำไปปรับใช้และสร้างประโยชน์ให้กับพื้นที่ชุมชนอื่นๆ ได้ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาบริบทของชุมชน และปัญหาอุปสรรคของการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนมะขามเตี้ย อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนมะขามเตี้ย อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี
3. เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนมะขามเตี้ย อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ขอบเขตของการวิจัย

1. ด้านเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตเนื้อหาโดยศึกษาเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนมะขามเตี้ย อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยศึกษาจากบทความวิชาการ ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบเจาะจงกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นหลัก เพื่อนำข้อมูลทั้งหมดมาสังเคราะห์องค์ความรู้
2. ด้านพื้นที่ ชุมชนมะขามเตี้ย มีทั้งสิ้น 4 หมู่บ้าน ประกอบด้วย บ้านท่าเพชร หมู่ที่ 5 บ้านบางใหญ่ หมู่ที่ 6 บ้านท่าสน หมู่ที่ 7 และบ้านทรายทอง หมู่ที่ 8
3. ด้านประชากร ประชากรจำนวนทั้งสิ้น 4,018 คน (สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง, 2567) โดยจะเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย ผู้นำท้องที่ ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำองค์กรชุมชน นักวิชาการ ประชาชนในชุมชนมะขามเตี้ย และภาคีเครือข่าย รวมจำนวน 30 คน

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. การกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 30 คน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน 4 คน นายกและสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลมะขามเตี้ย 6 คน ตัวแทนองค์กรชุมชน 10 คน นักวิชาการ 3 คน ประชาชน 4 คน และภาคีเครือข่าย 3 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสัมภาษณ์ และการสังเกต เป็นเครื่องมือวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับบริบทของชุมชน และปัญหาอุปสรรคของการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน รวมทั้งแนวทางการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนมะขามเตี้ย อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยจัดส่งแบบสัมภาษณ์ให้กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 30 คน ล่วงหน้า 3 วันก่อนวันนัดสัมภาษณ์ด้วยตนเอง

2. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 30 คน ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน 4 คน นายกองค้การบริหารส่วนตำบลมะขามเตี้ยและสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลมะขามเตี้ย 6 คน ตัวแทนองค์กรชุมชน 10 คน นักวิชาการ 3 คน ประชาชน 4 คน และภาคีเครือข่าย 3 คน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ และการสังเกต
2. จำแนกและจัดระบบข้อมูลออกเป็นหมวดหมู่
3. วิเคราะห์เนื้อหาของข้อมูลโดยการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย
4. นำเสนอข้อมูลเป็นข้อความแบบบรรยาย

ผลการวิจัย พบว่า

1. บริบทของชุมชน และปัญหา อุปสรรคต่อการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนมะขามเตี้ย อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

1.1 บริบทของชุมชน

1. ด้านเศรษฐกิจ ชุมชนมะขามเตี้ยมีเศรษฐกิจที่ค่อนข้างตกต่ำ สมาชิกมีรายได้ไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่าย แต่ชุมชนยังมีการส่งเสริมสนับสนุนให้สมาชิกในชุมชนมีทางเลือกในการสร้างอาชีพและรายได้ให้กับตนเองและครอบครัวโดยการนำผลผลิตทางการเกษตรมาแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่า หรือการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์จากสิ่งของเหลือใช้ การผลิตของใช้เพื่อบริโภคในครัวเรือน เป็นต้น

2. ด้านสังคม ชุมชนมะขามเตี้ยแม้จะเป็นชุมชนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ศาสนา ความเชื่อ ทศนคติ สมาชิกในชุมชนยังคงสามารถที่จะอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขอยู่ร่วมกันแบบถ้อยทีถ้อยอาศัย คอยช่วยเหลือแบ่งปันซึ่งกันและกัน

3. ด้านการเมือง ชุมชนมะขามเตี้ยมุ่งเน้นการปกครองแบบมีส่วนร่วมจากสมาชิกในชุมชนชุมชน มีการบริหารจัดการชุมชนตามหลักธรรมาภิบาลอยู่บนพื้นฐานของกฎหมาย สมาชิกในชุมชนได้รับโอกาสในการที่จะร่วมคิด ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมวางแผน ร่วมลงมือปฏิบัติ และร่วมติดตามประเมินผลการดำเนินการบริหารจัดการชุมชน ตลอดจนมีการสนับสนุนส่งเสริมด้านการเป็นพลเมืองของชาติให้กับสมาชิกในชุมชนผ่านการอบรมให้ความรู้เพื่อให้สมาชิกในชุมชนเกิดความตระหนัก และให้ความสำคัญในเรื่องของการเมืองการปกครอง

4. ด้านวัฒนธรรม ชุมชนมะขามเตี้ยเป็นชุมชนพหุวัฒนธรรม สมาชิกในชุมชนนับถือศาสนามากถึง 4 ศาสนา ได้แก่ ศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลาม และศาสนาฮินดู ซึ่งชุมชนมีการส่งเสริมด้านวัฒนธรรมโดยการจัดกิจกรรมโครงการเนื่องในวันสำคัญต่างๆ เพื่อให้

สมาชิกในชุมชนได้เป็นส่วนหนึ่งในการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน ซึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการให้ความสำคัญวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนของตนเอง

1.2 ปัญหา และอุปสรรคต่อการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน

กลุ่มผู้นำและแกนนำองค์กรในชุมชนมักมีเวลาว่างที่ไม่ตรงกัน ทำให้การพูดคุยสื่อสารในเรื่องที่สำคัญอาจไม่ได้ข้อสรุปอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้การดำเนินการในเรื่องนั้นๆ อาจเกิดความล่าช้ากว่าที่ควร และปัญหาในด้านเศรษฐกิจที่ในปัจจุบันชุมชนมีเศรษฐกิจที่ค่อนข้างตกต่ำ ค่าแรงค่อนข้างถูก และสินค้าค่อนข้างราคาแพง มีรายได้ไม่เพียงพอต่อรายจ่ายในครัวเรือน รวมถึงการมีงบประมาณที่ไม่เพียงพอต่อการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน และการขาดบุคลากรผู้ปฏิบัติงานที่มีศักยภาพ ส่งผลทำให้การขับเคลื่อนการพัฒนาในด้านต่างๆ ติดขัด ไม่ราบรื่น นอกจากนี้ ถึงแม้ว่าชุมชนจะมีกระบวนการในการบริหารจัดการของชุมชน แต่ยังคงพบปัญหาในพื้นที่ ได้แก่ ปัญหา ยาเสพติด ปัญหาอิทธิพลในท้องถิ่น ปัญหาบ่อนการพนัน ซึ่งเหล่านี้ล้วนเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของสมาชิกในชุมชนทั้งสิ้น ตลอดจนอาจส่งผลให้เกิดความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของสมาชิกในชุมชนอีกด้วย รวมถึงชุมชนยังคงขาดการมีส่วนร่วมจากสมาชิกบางกลุ่ม เนื่องจากสมาชิกในชุมชนบางกลุ่มมีภารกิจหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบ ทำให้ไม่มีเวลาในการเข้าไปมีส่วนร่วมในบางกิจกรรมของชุมชน

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนมะขามเตี้ย อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนมะขามเตี้ย เรียงลำดับได้ ดังนี้

1. ปัจจัยด้านผู้นำ ผู้นำของชุมชนมะขามเตี้ยเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ กล้าคิด กล้าตัดสินใจ มีความเสียสละ มีวิสัยทัศน์ เป็นบุคคลที่ได้รับการยอมรับจากสมาชิกในชุมชน และเปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชุมชนของตนเอง
2. ปัจจัยด้านภาคีเครือข่าย ภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนคอยให้การสนับสนุน ส่งเสริมชุมชนมาโดยตลอด ไม่ว่าจะเป็นการสนับสนุนในด้านงบประมาณ องค์ความรู้ สถานที่ รวมถึงความพยายามหาแหล่งทุนให้กับชุมชน
3. ปัจจัยด้านการพึ่งพาตนเองของชุมชน ชุมชนมะขามเตี้ยมีความพยายามในการพึ่งพาตนเอง ไม่ว่าจะเป็นการปรับเปลี่ยนวิถีในการดำเนินชีวิตในยุคของวิกฤติการณ์ต่างๆ โดยชุมชนพยายามปรับตัวให้เท่าทันกับสถานการณ์ต่างๆ
4. ปัจจัยด้านการจัดการตนเองของชุมชน ชุมชนมะขามเตี้ยมีกระบวนการในการจัดการตนเองในด้านต่างๆ ทั้งในด้านความเป็นอยู่ ด้านสุขภาพของสมาชิกในชุมชน ด้านเศรษฐกิจ ด้านเทคโนโลยี ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เป็นต้น รวมถึงการเตรียมความพร้อมในการรับมือกับสถานการณ์ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในชุมชนในด้านต่างๆ
5. ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม ชุมชนมะขามเตี้ยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมจากสมาชิกในชุมชนในการขับเคลื่อนการพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน การร่วมแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนผ่านที่ประชุมประจำเดือนหมู่บ้าน โดยการเสนอประเด็นปัญหา ร่วมคิด ร่วมวางแผน

ร่วมลงมือทำ ร่วมประเมินผล รวมถึงการเสนอกิจกรรม โครงการต่างๆ ในแผนพัฒนาหมู่บ้านที่จัดทำขึ้นทุกๆ 3 ปี และแผนพัฒนาท้องถิ่น ที่จัดทำขึ้นในทุกๆ ปี

6. ปัจจัยด้านสังคม แม้ว่าชุมชนมะขามเตี้ยจะเป็นชุมชนพหุวัฒนธรรม สมาชิกในชุมชนมีความแตกต่างกันทั้งในด้านศาสนา ความเชื่อ ความคิด ทัศนคติ แต่สมาชิกในชุมชนสามารถอยู่ร่วมกันได้ ทำกิจกรรมร่วมกันได้บนฐานของความแตกต่าง สมาชิกในชุมชนมีความรัก ความสามัคคี ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันทั้งในยามสถานการณ์ปกติ หรือสถานการณ์ที่ชุมชนประสบปัญหา

7. ปัจจัยด้านทุน ชุมชนมะขามเตี้ยมีทุนในชุมชน อาทิเช่น ทุนมนุษย์ คือ สมาชิกในชุมชนมีความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ที่หลากหลาย โดยสามารถนำมาถ่ายทอดเพื่อให้สมาชิกคนอื่น ๆ ได้รับองค์ความรู้ ไม่ว่าจะเป็นความรู้ในด้านการประกอบอาชีพ หรือจากภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือทุนด้านวัฒนธรรม ซึ่งเป็นสิ่งที่สืบทอดต่อกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ เป็นต้น

8. ปัจจัยด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ชุมชนมะขามเตี้ยเป็นชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชุมชนจึงยังคงมีพื้นที่ทางธรรมชาติอยู่บ้าง โดยในพื้นที่ชุมชนมีแหล่งน้ำธรรมชาติ ป่าไม้ ที่อุดมสมบูรณ์ นอกจากนี้ ชุมชนมีสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจ ทั้งสถานที่ทางธรรมชาติ วัด หรือโบราณสถาน หากพื้นที่เหล่านั้นได้รับการทำนุบำรุงรักษาอย่างสม่ำเสมอจะทำให้ชุมชนมีสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นที่สนใจของผู้คนเพิ่มมากขึ้น รวมถึงในด้านสิ่งแวดล้อม อาทิเช่น การจัดทำถังขยะเปียกไว้ใช้ในครัวเรือน การทำปุ๋ยชีวภาพจากขยะเปียกหรือมูลสัตว์ เป็นต้น

ซึ่งปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ ล้วนเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการบริหารจัดการชุมชนทั้งสิ้น ซึ่งการที่ชุมชนจะกลายเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็ง มีศักยภาพ มีภูมิคุ้มกันในตนเองได้นั้น เกิดจากการเรียนรู้ปัจจัยด้านต่างๆ ร่วมกัน พุดคุย ปรึกษาหารือร่วมกันโดยตัวแสดงต่างๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อร่วมกันหาแนวทาง วิธีการ และกระบวนการในการบริหารจัดการชุมชนในมิติต่างๆ และเมื่อชุมชนสามารถจัดการชุมชนได้ด้วยตนเองจึงบ่งบอกได้ว่าชุมชนมีศักยภาพ มีภูมิคุ้มกันที่จะสามารถรองรับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงได้ เหล่านี้จะนำไปสู่ชุมชนที่มีความเข้มแข็งในที่สุด

3. แนวทางการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนมะขามเตี้ย อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีดังนี้

1. การส่งเสริมด้านอาชีพและรายได้

ชุมชนมะขามเตี้ยดำเนินการส่งเสริมด้านอาชีพให้กับสมาชิกในชุมชน โดยการสนับสนุนจากองค์กรภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐ และภาคเอกชนในการจัดกิจกรรม / โครงการฝึกอบรมฝึกทักษะในด้านอาชีพที่มีความหลากหลาย รวมถึงการผลิตและบริโภคผักปลอดภัยเพื่อสร้างอาชีพและรายได้ให้กับตนเองและครอบครัว และชุมชนมะขามเตี้ยได้จัดโครงการส่งเสริมการใช้สมุนไพรในครัวเรือนเพื่อยกระดับอาชีพ การจัดทำวิสาหกิจกลุ่มเลี้ยงโคเพื่อพัฒนาสายพันธุ์ตำบลมะขามเตี้ย รวมถึงวิสาหกิจชุมชนแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร พริกแกงบ้านท่าสน กลุ่มเลี้ยงผึ้งโพรงไทยและปลูกพืชสมุนไพร การนำภูมิปัญญาด้านการแพทย์แผนไทยไปประชาสัมพันธ์โดยการออกบูธ ณ สถานที่ต่างๆ ที่จัดขึ้นโดยองค์กรภาคีเครือข่าย

2. การจัดการสิ่งแวดล้อม ชุมชนปลอดภัย

ชุมชนมีแนวทางในการจัดการขยะโดยการหาข้อตกลงร่วมกันในการจัดการขยะที่ตกค้างในชุมชน โดยเน้นย้ำการคัดแยกขยะจากต้นทาง การรณรงค์ใช้ถุงผ้าแทนถุงพลาสติก การแปรรูปมูลค่างขยะ การสร้างความเข้าใจให้กับสมาชิกในชุมชนในด้านการแปรรูปขยะ และนวัตกรรมต่างๆ ในการจัดการขยะ สนับสนุนการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมด้วยโครงการ “ชุมชนปลอดภัย ด้วยกลไกการสานพลัง แบบมีส่วนร่วมในชุมชน” การจัดตั้งธนาคารขยะ การจัดกิจกรรมขยะสร้างบุญ “ขยะกำพร้าว้า”

3. การส่งเสริมการมีพื้นที่กลางในชุมชน

ชุมชนมะขามเตี้ยให้ความสำคัญในการสร้างพื้นที่กลาง ซึ่งเป็นพื้นที่สานสัมพันธ์ให้กับคนทุกช่วงวัย เป็นพื้นที่ในการพบปะพูดคุยกัน โดยการจัดพื้นที่สภากาแฟขึ้นเป็นพื้นที่กลางในการรวมตัวกันเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและกัน

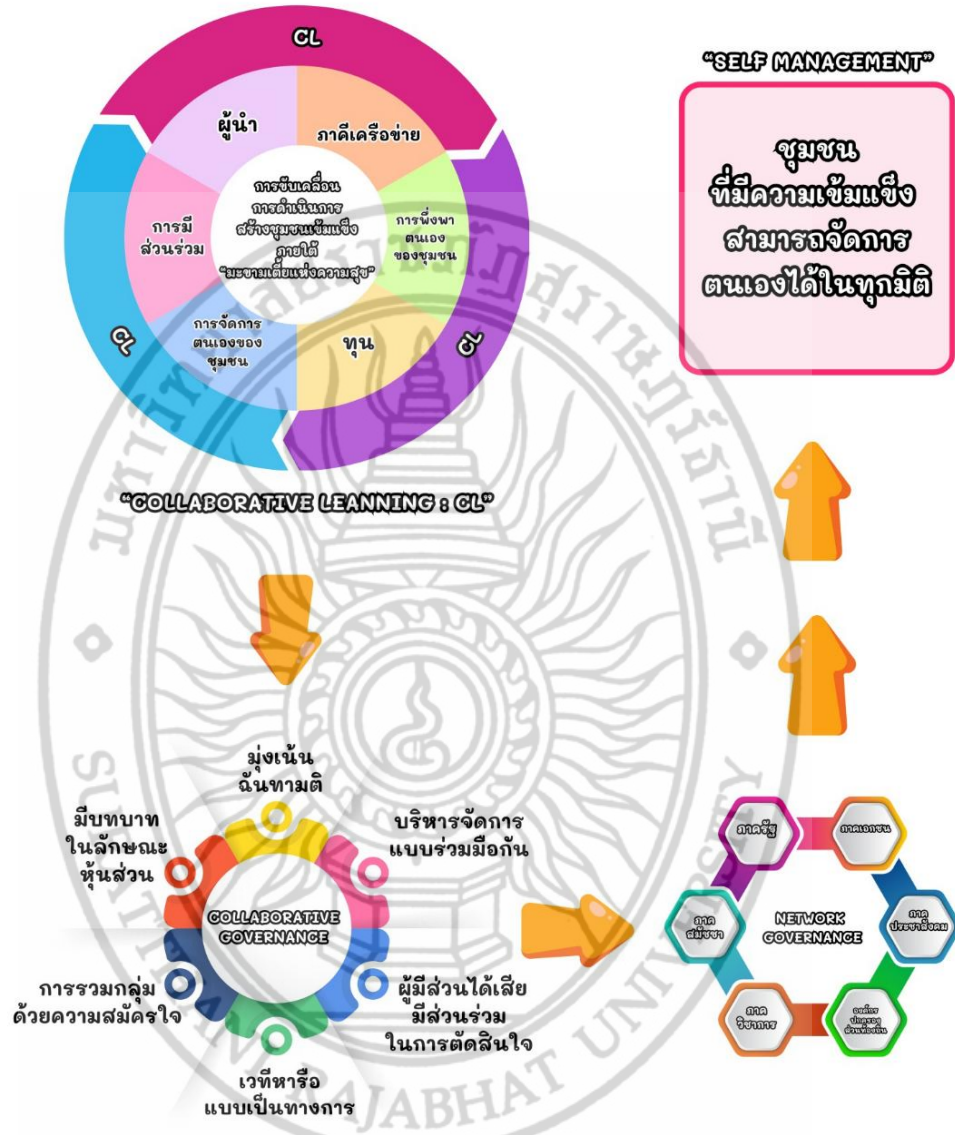
4. การส่งเสริมด้านสุขภาพร่างกาย และจิตใจ

ชุมชนมะขามเตี้ยให้ความสำคัญในเรื่องสุขภาพของสมาชิกในชุมชนทุกช่วงวัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มผู้สูงอายุ โดยการจัดกิจกรรม / โครงการที่ส่งเสริมในด้านสุขภาพให้กับสมาชิกในชุมชน ได้แก่ โครงการส่งเสริมและพัฒนาสุขภาพประชาชน ตำบลมะขามเตี้ย ซึ่งเป็นโครงการที่เชิญชวนสมาชิกในชุมชนมาร่วมกันออกกำลังกาย ทั้งยังเป็นพื้นที่ในการสร้างรอยยิ้ม เสียงหัวเราะ และลดโอกาสในการเกิดโรคซึมเศร้าในกลุ่มผู้สูงอายุ รวมถึงการจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุเข้ามามีส่วนร่วมในรูปแบบต่างๆ

การขับเคลื่อนการพัฒนาของชุมชนมะขามเตี้ยนั้นเป็นการบูรณาการการทำงานของทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ภาควิชาการ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้การยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนมีความครอบคลุมในทุกมิติ โดยเริ่มต้นตั้งแต่การนำประเด็นปัญหาในมิติต่างๆ ข้อเด่น ข้อด้อย ปัจจัยด้านต่างๆ ที่มีในชุมชนเข้ามาพูดคุยแลกเปลี่ยน ปรึกษาหารือร่วมกัน และร่วมกันหาแนวทาง วิธีการ กระบวนการในการจัดการในแต่ละมิติ ซึ่งเหล่านี้ทำให้เกิดเป็นการเรียนรู้ร่วมกันจนนำไปสู่แนวทางในการดำเนินการในแต่ละด้าน ทั้งนี้ การขับเคลื่อนดังกล่าวจะมีชุมชนเป็นหลักในการขับเคลื่อน และมีภาคีเครือข่ายภาคส่วนต่างๆ คอยให้การสนับสนุนและส่งเสริมชุมชน ซึ่งแนวทางต่างๆ เป็นสิ่งที่จะทำให้ชุมชนได้แสดงออกถึงศักยภาพของชุมชนเอง เมื่อชุมชนสามารถขับเคลื่อนการพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตของสมาชิกในชุมชนได้ดี สะท้อนให้เห็นว่าชุมชนมีศักยภาพในการแก้ไขปัญหา มีศักยภาพในการบริหารจัดการตนเองในทุกๆ ด้าน ซึ่งศักยภาพเหล่านั้นจะนำพาชุมชนไปสู่ชุมชนที่มีความเข้มแข็งในที่สุด

สรุปความรู้ที่ได้รับจากการศึกษา เรื่อง แนวทางการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนมะขามเดี่ยว อำเภอมือจ่าง จังหวัดสุราษฎร์ธานี สรุปได้ดังนี้

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

ภาพที่ 1.1 การขับเคลื่อนการดำเนินการสร้างชุมชนเข้มแข็ง ภายใต้ “มะขามเดี่ยวแห่งความสุข”

การขับเคลื่อนการดำเนินการสร้างชุมชนเข้มแข็งภายใต้ “มะขามเดี่ยวแห่งความสุข” เป็นการบูรณาการความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายภาคส่วนต่างๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ภาควิชาการ ภาคสมัชชา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการทำงานร่วมกัน โดยเริ่มต้นตั้งแต่การเรียนรู้ปัจจัยในมิติต่างๆ ของชุมชนอย่างรอบด้าน เพื่อทราบถึงจุดแข็ง จุดอ่อน และสิ่งที่ต้องดำเนินการพัฒนาในแต่ละมิติ ตลอดจนหาแนวทาง วิธีการ และกระบวนการในการบริหารจัดการในแต่ละมิติ โดยความร่วมมือของภาคส่วนต่างๆ เป็นการประสานความร่วมมืออย่างมีธรรมาภิบาล

การทำงานร่วมกันอยู่บนพื้นฐานของความสมานฉันท์ในลักษณะของหุ้นส่วน ไม่ได้มีลักษณะเป็นการบังคับบัญชา โดยชุมชนจะทำหน้าที่เป็นตัวแสดงหลัก และมีภาคีเครือข่ายภาคส่วนต่างๆ ทำหน้าที่เป็นตัวแสดงที่คอยสนับสนุน ส่งเสริมการขับเคลื่อน ซึ่งการดำเนินการพัฒนาในแต่ละมิติ จะมุ่งเน้นการพัฒนาที่ส่งผลในระยะยาว โดยชุมชนสามารถนำวิธีการ และแนวทางต่างๆ ไปต่อยอดสู่การบริหารจัดการชุมชนได้ด้วยตนเองในทุกมิติ การขับเคลื่อนการดำเนินการดังกล่าวนี้ ทำให้ชุมชนได้แสดงออกถึงศักยภาพของตนเองในแต่ละด้าน ทั้งในด้านผู้นำ ด้านภาคีเครือข่าย ด้านการพึ่งพาตนเอง ด้านทุนของชุมชน ด้านการจัดการตนเองของชุมชน และด้านการมีส่วนร่วม ซึ่งศักยภาพนั้น จะทำให้การขับเคลื่อนการดำเนินการภายใต้แนวคิด “มะขามเตี้ยแห่งความสุข” สามารถดำเนินการไปสู่ชุมชนที่มีความเข้มแข็งได้ในที่สุด ทั้งนี้ การทำงานแบบประสานความร่วมมือกันนั้น ภาคีภาคส่วนต่างๆ ที่มีบทบาทจะต้องมีความไว้วางใจกันและกัน เคารพซึ่งกันและกัน รวมทั้งมีเป้าหมายเดียวกัน และคำนึงถึงผลประโยชน์ที่จะเกิดแก่ประชาชนโดยรวม

องค์ความรู้ข้างต้นสามารถเป็นแนวทางให้แก่ผู้ที่สนใจและต้องการศึกษาแนวทาง วิธีการ และกระบวนการในการขับเคลื่อนชุมชน โดยการเชื่อมโยงปัจจัยด้านต่างๆ และยึดหลักการเรียนรู้ร่วมกัน รวมทั้งการทำงานแบบประสานความร่วมมือกันบนฐานของความสมานฉันท์ ซึ่งสามารถนำไปศึกษา ทำความเข้าใจ ตลอดจนสามารถนำไปปรับใช้กับการขับเคลื่อนการดำเนินการพัฒนาชุมชนอื่นๆ ทั้งนี้ ในแต่ละพื้นที่ชุมชนอาจมีบริบทที่แตกต่างกันออกไป ส่งผลให้ปัจจัยที่มีผลต่อการส่งเสริมความเข้มแข็งของแต่ละชุมชนจึงอาจแตกต่างกันไปด้วย แต่แม้ว่าชุมชนจะมีบริบทหรือปัจจัยที่ต่างกัน แต่การขับเคลื่อนการดำเนินการไปสู่ชุมชนที่มีความเข้มแข็งนั้นล้วนต้องมีการบูรณาการการทำงานร่วมกันของภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และมีการเรียนรู้ร่วมกัน ตลอดจนการนำหลักธรรมาภิบาล เข้ามาใช้ในการประสานความร่วมมือ เพื่อให้การขับเคลื่อนการดำเนินการดังกล่าวเกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลอย่างยั่งยืน

อภิปรายผล

แนวทางการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนนั้น มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนา และยกระดับคุณภาพชีวิตของสมาชิกในชุมชน ภายใต้แนวคิด “มะขามเตี้ยแห่งความสุข” โดยบูรณาการการทำงานร่วมกันของภาคส่วนต่างๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ภาควิชาการ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยชุมชนทำหน้าที่เป็นตัวแสดงหลักในการขับเคลื่อน และมีภาคีภาคส่วนต่างๆ คอยให้การสนับสนุนส่งเสริม ซึ่งในการทำงานร่วมกันนั้นเป็นการเรียนรู้ปัจจัยด้านต่างๆ ร่วมกัน เพื่อหาแนวทาง วิธีการ และกระบวนการในการจัดการตนเองของชุมชนในแต่ละมิติ โดยชุมชนจะแสดงออกถึงศักยภาพของชุมชนในการจัดการตนเอง ซึ่งถือเป็นการขับเคลื่อนชุมชนไปสู่ชุมชนที่มีความเข้มแข็ง

การศึกษา เรื่อง “แนวทางการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนมะขามเตี้ย อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี” มีประเด็นในการอภิปราย ดังนี้

1. บริบทของชุมชน และปัญหาอุปสรรคต่อการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนมะขามเตี้ย อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี จากการศึกษา พบว่า บริบททั่วไปของชุมชนเป็นชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท เป็นชุมชนพหุวัฒนธรรม เศรษฐกิจของชุมชนค่อนข้างตกต่ำ สมาชิกส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ในบริบทด้านความเข้มแข็ง ชุมชนมีผู้นำที่มีความรู้ ความสามารถ เป็นที่ยอมรับของสมาชิกในชุมชน และในพื้นที่ของชุมชนมีองค์ภาคีเครือข่ายตั้งอยู่ทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน โดยชุมชนมีความพยายามในการขับเคลื่อนการพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตของสมาชิกในชุมชน ซึ่งเน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนในการบริหารจัดการชุมชนของตนเอง และในส่วนของปัญหาอุปสรรคต่อการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนนั้น โดยหลัก คือ ด้านงบประมาณที่มีจำนวนไม่เพียงพอต่อการดำเนินการต่างๆ ภายในชุมชน สอดคล้องกับผลการศึกษาของ คณาลักษณ์ ไจกล้ำ (2561) ได้ศึกษา เรื่อง ศักยภาพการสร้างชุมชนเข้มแข็งของผู้นำตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย ผลการศึกษาพบว่า ศักยภาพการสร้างชุมชนเข้มแข็งของผู้นำตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย ศักยภาพของผู้นำอยู่ในระดับปานกลาง และด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านสังคมและวัฒนธรรม ตามลำดับ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านเศรษฐกิจ

2. ปัจจัยที่มีผลต่อการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนมะขามเตี้ย อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี จากการศึกษา พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ได้แก่ 1) ผู้นำโดยผู้นำมีความรู้ ความสามารถ มีวิสัยทัศน์ มีความเสียสละ เป็นที่ยอมรับของสมาชิกในชุมชน และเปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชุมชนของตนเอง 2) ภาคีเครือข่าย โดยภาคีเครือข่ายคอยให้การสนับสนุนและส่งเสริมชุมชนมาโดยตลอด ทั้งในด้านงบประมาณ องค์ความรู้ สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ในการประกอบอาชีพ ตลอดจนการหาแหล่งทุนให้กับชุมชน 3) การพึ่งพาตนเองของชุมชน โดยชุมชนมีความพยายามในการปรับตัวให้เท่าทันต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ในชุมชน 4) การจัดการตนเองของชุมชน โดยชุมชนมีกระบวนการในการจัดการตนเองในด้านต่างๆ ทั้งในด้านความเป็นอยู่ ด้านสุขภาพของสมาชิกในชุมชน ด้านเศรษฐกิจ ด้านเทคโนโลยี เป็นต้น รวมถึงการเตรียมความพร้อมรับมือกับสถานการณ์ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในชุมชนในด้านต่างๆ 5) การมีส่วนร่วม โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนในการบริหารจัดการชุมชนของตนเองผ่านที่ประชุมประจำเดือนหมู่บ้าน รวมถึงร่วมเสนอประเด็นปัญหา ร่วมหาแนวทางในการแก้ไข ตลอดจนการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน และแผนพัฒนาท้องถิ่น 6) สังคม โดยชุมชนมีลักษณะกึ่งเมืองกึ่งชนบท เป็นชุมชนพหุวัฒนธรรม แต่สมาชิกในชุมชนสามารถอยู่ร่วมกัน ทำกิจกรรมร่วมกันได้บนความแตกต่าง มีความรักสามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน 7) ทุน โดยชุมชนมีทุนที่เอื้อต่อการยกระดับคุณภาพชีวิต อาทิเช่น ทุนมนุษย์ คือ สมาชิกในชุมชนมีความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ โดยสามารถนำมาถ่ายทอดให้แก่ผู้อื่นได้ และ 8) ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ชุมชนมีพื้นที่ทางธรรมชาติ โดยมีแหล่งน้ำธรรมชาติ ป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ นอกจากนี้ ชุมชนมีสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจ ทั้งสถานที่ทางธรรมชาติ วัด หรือโบราณสถาน หากได้รับการทำนุบำรุงรักษาอย่างสม่ำเสมอจะทำให้ชุมชนมีสถานที่ท่องเที่ยว

ที่เป็นที่สนใจของผู้คนเพิ่มมากขึ้น สอดคล้องกับผลการศึกษาของ จันทนา อินทิม (2561) ได้ศึกษา เรื่อง การจัดการชุมชนเข้มแข็งตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ผลของการศึกษาพบว่า รูปแบบการจัดการชุมชนเข้มแข็งตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ประกอบด้วย 1) การมีส่วนร่วม 2) การพึ่งตนเอง 3) กระบวนการเรียนรู้ 4) ผู้นำ และ 5) เครือข่ายความร่วมมือ และ วิสิทธิ์ ยิ้มแย้ม และคณะ (2561) ได้ศึกษา เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ อำเภอกะฉัง จังหวัดชลบุรี ผลของการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน ได้แก่ การสนับสนุนจากภาครัฐ และเอกชน กระบวนการจัดการชุมชน การมีส่วนร่วม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึง วราภรณ์ ใจน้อย (2562) ได้ศึกษา เรื่อง ความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ผาห้วย ตำบลพวนพูน อำเภอนองหิน จังหวัดเลย ผลของการศึกษา พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับความเข้มแข็งของชุมชนผาห้วยโดยภาพรวม ได้แก่ 1) ด้านการเรียนรู้ 2) ด้านการมีส่วนร่วม 3) ด้านทรัพยากร 4) ด้านเครือข่าย 5) ด้านองค์กรชุมชน 6) ด้านคน และ 7) ด้านแผนของชุมชน และ ปัญญาวัฒน์ จุฑามาศ (2564) ได้ศึกษา เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับความเข้มแข็งของชุมชนบ้านนาสะอั่งตามเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน ผลของการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับความเข้มแข็งของชุมชนบ้านนาสะอั่ง ประกอบด้วย 1) ด้านผู้นำ 2) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน 3) ด้านการบริหารจัดการชุมชน 4) ด้านการเรียนรู้ร่วมกัน 5) ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรม และ 6) ด้านการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน

3. แนวทางการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนมะขามเตี้ย อำเภอมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี จากการศึกษา พบว่า ชุมชนมะขามเตี้ยมีความพยายามในการยกระดับคุณภาพชีวิตของสมาชิกในชุมชน โดยมุ่งเน้นบูรณาการการทำงานร่วมกันของทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และองค์การบริหารส่วนตำบลมะขามเตี้ย ผ่านการเรียนรู้ร่วมกัน การพูดคุย ปรึกษาหารือร่วมกัน ตั้งแต่ประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ร่วมคิด ร่วมหาแนวทาง วิธีการ และกระบวนการในการบริหารจัดการชุมชนในแต่ละมิติ โดยชุมชนเป็นตัวแสดงหลักที่มีภาคีเครือข่ายต่างๆ ให้การสนับสนุนส่งเสริมชุมชน โดยชุมชนมีการขับเคลื่อนภายใต้แนวคิด “มะขามเตี้ยแห่งความสุข” ซึ่งมุ่งเน้นพัฒนาใน 4 มิติ ได้แก่ 1. การส่งเสริมด้านอาชีพและรายได้ โดยชุมชนดำเนินการส่งเสริมด้านอาชีพให้กับสมาชิกในชุมชน ซึ่งสนับสนุนโดยภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนในการจัดกิจกรรม / โครงการฝึกอบรมฝึกทักษะด้านอาชีพที่มีความหลากหลาย 2. การจัดการสิ่งแวดล้อม ชุมชนปลอดภัย ชุมชนมีการหาข้อตกลงร่วมกันในการจัดการขยะที่ตกค้างในชุมชน โดยเน้นย้ำการคัดแยกขยะจากต้นทาง การแปรรูปมูลค่าง่าย การสร้างความเข้าใจกับสมาชิกในชุมชนในการแปรรูปขยะ และนวัตกรรมในการจัดการขยะ 3. การส่งเสริมการมีพื้นที่กลางในชุมชน เป็นพื้นที่สานสัมพันธ์ให้กับคนทุกช่วงวัย เพื่อพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและกัน และ 4. การส่งเสริมด้านสุขภาพร่างกายและจิตใจ ชุมชนให้ความสำคัญในเรื่องสุขภาพของสมาชิกในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มผู้สูงอายุ

โดยจัดกิจกรรม / โครงการที่ส่งเสริมด้านสุขภาพให้กับสมาชิกในชุมชน สอดคล้องกับผลการศึกษาของ กนกกาญจน์ เมืองแก้ว (2561) ได้ศึกษา เรื่อง การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนบนพื้นฐานกระบวนการมีส่วนร่วมและการพึ่งตนเองของชุมชนหนองสาหร่าย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ผลของการศึกษาพบว่า กระบวนการพัฒนาของวิสาหกิจชุมชนบนพื้นฐานของกระบวนการมีส่วนร่วมของกลุ่ม ได้แก่ ร่วมเป็นสมาชิกอย่างสมัครใจและเต็มใจ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาชุมชนและวิสาหกิจชุมชนให้เกิดความเข้มแข็ง ร่วมคิด/ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมศึกษาปัญหา วิเคราะห์ปัญหา/ความต้องการ ร่วมหาแนวทางแก้ปัญหาที่เหมาะสม ร่วมกันวางแผนโครงการ/กิจกรรมภายในกลุ่ม และร่วมตัดสินใจ และ ภรณ์ธิดา จิระประภาชัยเลิศ (2564) ได้ศึกษา เรื่อง การสร้างความเข้มแข็งของชุมชน : กรณีศึกษา ชุมชนแพตลีสริสาสน์ เคหะศรีย่าน กรุงเทพมหานคร ผลของการศึกษาพบว่า กลไกที่ทำให้ชุมชนแพตลีสริสาสน์ เคหะศรีย่าน มีความเข้มแข็งนั้นเริ่มจากการมีผู้นำที่เข้มแข็ง มีความรู้ความสามารถ โอบอ้อมอารี เป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน อุทิศตน และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และกลไกเครือข่ายภายในชุมชน

รวมทั้งงานของ กัมพล เพ็ชรล้อมทอง และคณะ (2564) ได้ศึกษา เรื่อง กระบวนการสร้างชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืนแบบพึ่งพาตนเอง ผลของการศึกษาพบว่า การสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนแบบพึ่งพาตนเองนั้น เป็นกระบวนการที่ส่งเสริมให้ชุมชนรวมตัวกัน ร่วมกันวิเคราะห์ วิจัยปัญหาเพื่อหาทางออกร่วมกัน ซึ่งการรวมตัวนั้นจะทำให้เกิดพลังในชุมชน โดยผ่านกระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้และประสบการณ์อย่างเป็นระบบ การพัฒนาทัศนคติ มีจิตสำนึกร่วม และความตระหนักรู้ร่วมกันของผู้นำ สมาชิกในชุมชนให้สามารถคิดวิเคราะห์ ลงมือทำ และมีการตัดสินใจที่เป็นอิสระที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองในด้านการจัดการตนเองให้มีทิศทางที่ดีขึ้น โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมให้ชุมชนมีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนโดยกระบวนการแบบพึ่งพาตนเอง

ข้อเสนอแนะที่ได้รับจากการวิจัย

จากการศึกษาแนวทางการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนมะขามเตี้ย อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ภาครัฐควรส่งเสริมให้ชุมชนได้มีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรม หรือโครงการต่างๆ ที่ภาครัฐจัดขึ้นภายนอกชุมชน
2. ควรมีการพัฒนาพื้นที่ทางธรรมชาติของชุมชนให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ
3. ควรจัดกิจกรรม โครงการที่สามารถนำไปต่อยอดในการดำเนินชีวิตได้จริงอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ในการศึกษาครั้งต่อไป ควรศึกษาเกี่ยวกับ

1. ควรศึกษาบทบาทของภาคีเครือข่ายที่ส่งผลต่อการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนมะขามเตี้ย อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

2. ควรศึกษากระบวนการขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยใช้หลักการเรียนรู้ร่วมกัน

3. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าไปมีบทบาทของภาคีเครือข่ายต่างๆ

4. ควรศึกษาแนวทางในการยกระดับชุมชนเข้มแข็งให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

บรรณานุกรม

- กนกกาญจน์ เมืองแก้ว. (2561). การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนบนพื้นฐานกระบวนการมีส่วนร่วมและการพึ่งตนเองของชุมชนหนองสาหร่าย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม สหสาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กรมการพัฒนาชุมชน. (2566). แผนปฏิบัติการราชการรายปี (พ.ศ. 2567) กรมการพัฒนาชุมชน. เข้าถึงได้จาก : <https://surin.cdd.go.th/wp-content/uploads/sites/69/2023/12> [2567, เมษายน 25]
- คณาลักษณ์ ใจกล้า. (2561). ศักยภาพการสร้างชุมชนเข้มแข็งของผู้นำตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย. การศึกษาอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- จันทนา อินทฉิม. (2561). การจัดการชุมชนเข้มแข็งตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. งานวิจัย สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- ปัญญาวัฒน์ จุฑามาศ. (2564, มกราคม - มิถุนายน). ปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับความเข้มแข็งของชุมชนบ้านนาสะอู้งตามเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน. มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, 10(1), 1 – 10.
- ผ่องศรี พัฒมณี. (2561). แนวทางพัฒนาการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนบ้านไม้ฝาด อำเภอสีเกา จังหวัดตรัง. รายงานวิจัย คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการประมง มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- ภรณ์จิตา จิรประภาชัยเลิศ. (2564). การสร้างความเข้มแข็งของชุมชน. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการพัฒนาและจัดการเมือง วิทยาลัยพัฒนามหานคร มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช.
- รพีภัทร์ สุขสมเกษม. (2559). ปัจจัยที่มีผลต่อการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน. การค้นคว้าอิสระ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ สำหรับนักบริหารมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540. (2540, 11 ตุลาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 114 ตอนที่ 55 ก, หน้า 15-17.

- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560, 6 เมษายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 134 ตอนที่ 40 ก, หน้า 20.
- วารสารณ้ใจน้อย. (2562). **ความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนผาห้วย ตำบลปวนพ อำเภอนองหิน จังหวัดเลย**. งานวิจัยจากกองทุนสนับสนุนการวิจัยของบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- วิสิทธิ์ ยิ้มยิ้ม และอุษณากร ทาวะรัมย์. (2561, มกราคม - มิถุนายน). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ อำเภอกะจันท์ จังหวัดชลบุรี. **ศิลปศาสตร์ประยุกต์**, 39 – 50.
- วุฒิชัย สายบุญจวง. (2561, มกราคม - เมษายน). **ชุมชนเข้มแข็งในทัศนะของชาวชุมชน กรณีศึกษาบ้านปลายคลองบางโพธิ์เหนือ อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี. วไลยอลงกรณ์ปริทัศน์**, สราวุธ ชมบัวทอง และนพพร จันทร์นำชู. (2561, กันยายน - ธันวาคม). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการน้ำโดยภาคีเครือข่ายชุมชนเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของจังหวัดอุบลราชธานี. **รมยสาร**, 16(3), 379 – 395.
- องค์การบริหารส่วนตำบลมะขามเตี้ย. (2564). **ข้อมูลพื้นฐาน**. เข้าถึงได้จาก : <https://makhamtia.go.th/front/event/10>. [2567, เมษายน 25]
- แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 – 2570). (2565, 1 พฤศจิกายน). **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่มที่ 139 ตอนพิเศษ 258 ง.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). **ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 – 2580 (ฉบับย่อ)**. เข้าถึงได้จาก : https://www.nesdc.go.th/download/document/SAC/NS_SumPlanOct2018 [2567, เมษายน 25]
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2544). **ชุมชนเข้มแข็ง**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงาน.

